

Recenzje

DOI 10.14746/ssp.2015.4.19

Izabela Tomala-Kaźmierczak, *Radiomaryjny wzorzec demokracji. Analiza treści „Rozmów Niedokończonych”, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2015, ss. 433.*

Radio Maryja zajmuje szczególne miejsce w polskim krajobrazie medialnym, a jego działalność stała się już nie tylko obiektem skrajnych opinii, ale także przedmiotem interesujących opracowań o charakterze naukowym. Praca I. Tomali-Kaźmierczak wpisuje się w nurt badań poświęconych mediom należącym do konglomeratu ojca Tadeusza Rydzyka, wnosząc do nich nowe spostrzeżenia. Autorka rozpatruje treści emitowane na falach Radia Maryja w kontekście promowanego przez stację wzorca demokracji. Przyjęta perspektywa zdaje się być bardzo cenna, zwłaszcza teraz, gdy coraz częściej i coraz bardziej otwarcie mówi się o kryzysie, jaki toczyć ma zachodnie demokracje. Dlatego też omawianą publikację warto odczytywać nie tylko jako analizę zawartości konkretnej audycji, ale także jako sygnał ostrzegawczy, który pokazuje, jak łatwo można – korzystając z dobrodziejstw oferowanych przez demokrację liberalną – wypaczać jej idee.

Szeroki zakres problemowy pracy znalazł odbicie w samej jej strukturze, którą tworzą cztery duże działy, podzielone dodatkowo na sekcje tematyczne. W pierwszym dziale Autorka zarysowuje potencjalne pole problemowe swoich badań, po pierwsze, przybliżając zagadnienie komunikacji, po drugie, definiując miejsce Radia Maryja w polskich mediach, po trzecie, operacjonalizując wiodącą kategorię pracy, czyli demokrację. Drugi dział publikacji poświęcony został w całości rozważaniom o metodzie; Autorka wyjaśnia w nim dlaczego zdecydowała się analizować „Rozmowy Niedokończone” przy użyciu trzech optyk: krytycznej analizy dyskursu, stereotypowej definicji sytuacji oraz analizy ramowej. Trzecia, najobszerniejsza część pracy, prezentuje wyniki badań podzielone według zagadnień tematycznych – Autorka rekonstruuje w nich radiomaryjny wzorzec demokracji na poziomie jej komponentów, pokazując np. stosunek do poszanowania praw mniejszości, wolności zgromadzeń czy biernego prawa wyborczego. Wielowątkowy zakres badania oddał zatem złożony charakter ustroju demokratycznego. Ostatni, czwarty dział pracy zawiera podsumowanie i wnioski, w których Autorka ustosunkowuje się do przyjętych wcześniej pytań badawczych. Należy odnotować, że klarowny układ pracy i solidne podstawy teoretyczne idą w parze ze szczegółową prezentacją własnego warsztatu badawczego. Rzeczowe wprowadzenie w kontekst badań i bogate zaplecze defini-

cyjne można rozpatrywać jako użyteczne, szczególnie z perspektywy czytelników – studentów. Dla badaczy dzielących podobne zainteresowania będzie to raczej zwięzłe powtórzenie znanych im kategorii.

Cechą dystynktywną badania, o której należy wspomnieć, jest jego zakres czasowy – w centrum zainteresowania badaczki znalazł się, ważny z punktu widzenia polskiej demokracji, okres wyborów prezydenckich, które odbyły się w 2010 roku, tuż po katastrofie smoleńskiej – „Okres od 21.04.2010 do 4.08.2010 roku cechuje specyficzna sytuacja społeczno – polityczna, szczególnie składająca do refleksji na temat demokracji”¹ – argumentuje Autorka. Co istotne, I. Tomala-Kaźmierczak nie ograniczyła się tylko do zreferowania treści emitowanych na falach Radia Maryja, ale poddała analizie ukryte sensy przekazu, by w końcu odtworzyć obraz demokracji, który dominował na antenie Radia. Jak wspomniano powyżej, radiomaryjny wzorzec demokracji zrekonstruowany został za pomocą „małych cegiełek”, czyli poprzez pryzmat cech charakteryzujących demokrację liberalną – dzięki temu zabiegowi udało się precyzyjnie pokazać, w których miejscach (i w jakim stopniu) radiomaryjny obraz demokracji rozmija się z jej liberalnym wzorcem. Przedstawione wyniki badań wskazują, że promowany na łamach toruńskiej rozgłośni model demokracji jest daleki od modelu demokracji liberalnej, a wręcz stanowi jej zaprzeczenie. Jak pokazuje na przykładach Autorka, radiomaryjny wzorzec demokracji jest zorientowany dwubiegunowo, dzieląc rzeczywistość na dwie części – jedną tworzoną przez wrogów, drugą przez wspólnotę Radia Maryja. Jest to wzorzec wykluczający i podejrzliwie traktujący każdą inność: „Radiomaryjna demokracja jest pełna stereotypowych, schematycznych, jednoznacznych kategoryzacji i etykietyzacji wywołujących uprzedzenia oraz dychotomicznych podziałów dotyczących różnych sfer życia”². Zaprezentowane wyniki analizy dyskursu dostarczają też naukowych dowodów przemawiających za tezą o upolitycznieniu Radia Maryja – partyjne sympatie Radia były w analizowanym czasie więcej niż zauważalne. Kampania wyborcza stała się zatem nie tyle okazją do debaty, co promowania określonej opcji politycznej, a przy okazji także modelu demokracji.

Choć lektura książki I. Tomali-Kaźmierczak nie napawa optymizmem, to dobitnie pokazuje jak, za pomocą prostych w gruncie rzeczy środków, można wykrzywiać ideę demokracji, ubierając monolog w szaty dyskusji publicystycznej. Praca ta w pewien sposób koresponduje ze wcześniejszymi publikacjami Ewy Bobrowskiej (*Obrazowanie społeczeństwa w mediach. Analiza Radiomaryjnego dyskursu*) oraz Ireneusza Krzemińskiego (*Czego nas uczy Radio Maryja*), stanowiąc ważny wkład w rozwój badań nad toruńskim konglomeratem.

Kinga PRZYBYSZ

Poznań

¹ I. Tomala-Kaźmierczak, *Radiomaryjny wzorzec demokracji. Analiza treści „Rozmów Niedokończonych”*, Toruń 2015, s. 134.

² Ibidem, s. 381.